TU Delft

Delft University of Technology

Verborgen schoonheid

Natuursteencollecties deel 9

Quist, Wido

Publication date
2017

Document Version
Final published version

Published in
Natuursteen

Citation (APA)
Quist, W. (2017). Verborgen schoonheid: Natuursteencollecties deel 9. *Natuursteen*, (6), 18-19.

Important note
To cite this publication, please use the final published version (if applicable).
Please check the document version above.

Copyright
Other than for strictly personal use, it is not permitted to download, forward or distribute the text or part of it, without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license such as Creative Commons.

Takedown policy
Please contact us and provide details if you believe this document breaches copyrights.
We will remove access to the work immediately and investigate your claim.

This work is downloaded from Delft University of Technology.
For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to a maximum of 10.

1

VERBORGEN SCHOONHEID

Natuursteencollecties deel 9

De collectie van het Rijksmuseum te Amsterdam bevat ongeveer een miljoen voorwerpen, hiervan wordt nauwelijks 1 procent aan het publiek getoond. En ondanks dat er geen specifieke focus is op natuursteen, valt er op dit gebied toch het nodige te ontdekken. Voor deel 9 van de serie Natuursteencollecties bracht universitair docent Heritage & Technology en natuursteenspecialist Wido Quist van de TU Delft een bezoek aan het museum naar aanleiding van het boek 'Verzamelaarskast met miniatuurapotheek'.

Tekst: Wido Quist

Aan het gebouw van het Rijksmuseum is heel wat natuursteen toegepast. De vloer van de nieuwe entreehal, ontworpen door het Spaanse architectenbureau Cruz y Ortiz, is belegd met Portugese natuursteen – Azul Gascoigne –, net als het door dezelfde architecten ontworpen Aziatische paviljoen. Ook het oorspronkelijke gebouw, ontworpen door Pierre Cuypers en in 1885 geopend, toont grote hoeveelheden Belgische blauwe hardsteen, Euville en Savonnières aan het exterieur en de diverse bouwfragmenten aan de gevel zijn veelal van Bentheimer zandsteen. Natuurlijk vinden we ook vele kleurige soorten natuursteen terug in de mozaïekvloer van de voorhal.

2

Verzamelaarskast | De verzamelaarskast met miniatuurapotheek staat op de afdeling 'Achttiende eeuw' van het Rijksmuseum en is op het eerste gezicht niet het meest in het oog springende object. De kast heeft een tamelijk massieve en diepe onderbouw en een bovendeel met deurtjes met daarin en achter diverse potjes en flesjes – de miniatuurapotheek. Ondanks de zeer fraai getekende olijffineer en de geprofileerde olijfhouten lijsten, heeft de kast een bescheiden uiterlijk, maar schijn bedriegt. De afgelopen jaren is intensief onderzoek naar deze kast en de inhoud gedaan en is de kast gerestaureerd. De kast blijkt 55 'geheime' laden te bevatten met daarin ruim tweeduizend naturalia – voortbrengselen der natuur. Diverse laden bevatten mineralen, maar ook kruiden, wortels, gommen, bloemen en houtsoorten komen voor. Twee laden hebben het opschrift 'marmor' – marmer en vijf laden het opschrift 'lusus miner', vrij te vertalen met 'rariteiten uit het geologische rijk'. De meeste laden zijn nog gevuld, maar helaas bevinden drie van de in totaal vijf lege laden zich onder deze rariteiten. De vier overige laden bevatten in totaal 22 geslepen stukken steen die op basis van de mineralen en fossielen zijn benoemd.

Metamorf gesteente | De meeste geslepen stukken zijn niet direct herkenbaar als bij ons bekende bouw- of decoratieve steen. In lade 27 en 28 bevinden zich vijf stukken metamorf gesteente, vermoedelijk verzameld vanwege de aanwezigheid van granaten. Opvallend is dat bij alle vijf deze stukken de hoeken op vergelijkbare wijze onder een hoek van 45 graden zijn geslepen, wat doet vermoeden dat ze 'bij elkaar horen'. Lade 27 bevat nog twee stukken roodgekleurde steen: één met koraal en één zeer fossielrijke soort. De marmers in lade 28 zijn waarschijnlijk wel verzameld vanwege het decoratieve voorkomen, ze zijn echter niet te determineren aan de hand van bijvoorbeeld de omvangrijke, vroeg negentiende-eeuwse Corsi-collectie die in Oxford wordt bewaard.

3

1 De verzamelaarskast met miniatuurapotheek in zaal 1.1 van het Rijksmuseum. (Foto: Wido Quist)
2 Lade 27 en 28. (Foto: Rijksmuseum, Amsterdam)
3 Schoorsteen afkomstig uit het pand Rapenburg 48 te Leiden. (Foto: Wido Quist)

Natuursteen zien | De inhoud van de verzamelaarskast is helaas niet te zien in het Rijksmuseum. Hiervoor moet het prachtige, door Irma Boom vormgegeven, boek worden opengeslagen. In de ruimte naast de verzamelaarskast is overigens wel een zeer spectaculaire, achttiende-eeuwse schoorsteen, oorspronkelijk gemaakt voor het huis Rapenburg 48 te Leiden, uit natuursteen te zien. De schoorsteen (4,6 meter hoog) heeft prachtig beeldhouwwerk uit wit marmer, vermoedelijk uit Carrara, gesigneerd J.B. Xavery (1739), gevat in onmiskenbaar Belgisch marmer: byzantin in de varianten beige et noir en rouge, vermoedelijk Italiaans Portoro en nog twee lastig te determineren stukken rood marmer, wellicht Rosso di Verona. Abusievelijk worden de Belgische marmersoorten in de beschrijving allen rouge griotte genoemd. Verder wandelend langs de interieurs en meubels uit de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw zijn nog vele andere soorten marmers te zien, helaas zelden voorzien van de naam of herkomst, maar daardoor niet minder de moeite waard om te bekijken!